

Nr 58

Utlåtande i anledning av motion om ersättning från den allmänna försäkringen för läkemedelskostnader vid vissa akuta sjukdomsfall.

Andra lagutskottet har behandlat en till lagutskott hänvisad motion, II: 185, av fru Svensson och fru Renström-Ingenäs, i vilken hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär förslag om en sådan ändring i lagen om allmän försäkring att i utgifter för läkarvård även inräknas kostnader för medicin vid akuta sjukdomsfall».

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sin hemställan får utskottet, i den mån redogörelse därför inte lämnas i det följande, hänvisa till motionen.

Utskottet har i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande över motionen från socialstyrelsen och riksförsäkringsverket.

Gällande bestämmelser

Enligt *lagen om allmän försäkring* äger försäkrad rätt till ersättning för utgifter för läkarvård, tandläkarvård och sjukhusvård ävensom i samband därmed företagna resor samt — enligt föreskrifter som Kungl. Maj:t utfärdar — viss annan vård och behandling i anledning av sjukdom. Läkarvårdskostnad ersätts med tre fjärdedelar av utgifterna eller, då utgifterna överstigit det belopp vartill de enligt av Kungl. Maj:t fastställd taxa skall beräknas uppgå, med tre fjärdedelar av sistnämnda belopp. Såsom utgifter för läkarvård räknas kostnad för läkararvode, förbandsmaterial m. m., läkarens resa och läkarintyg för utfående av sjukpenning. Däremot inräknas ej kostnad för läkemedel som tillhandahålles av läkare. Ersättning för utgifter för läkemedel ingår över huvud inte bland sjukvårdsförmånerna enligt förenämnda lag. Läkemedelsförmånen regleras i en särskild förordning vid sidan av — men med viss anknytning till — den allmänna försäkringen, nämligen *kungl. förordningen den 4 juni 1954 angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel*. Enligt denna förordning tillhandahålls läkemedel, varå recept utfärdats av läkare eller tandläkare, kostnadsfritt eller till nedsatt pris på apotek.

K o s t n a d s f r i a l ä k e m e d e l skall utlämnas till den som är sjukförsäkrad enligt lagen om allmän försäkring och som lider av långvarig och *Bihang till riksdagens protokoll 1968. 9 saml. 2 avd. Nr 58*

allvarlig sjukdom, som Kungl. Maj:t förklarar vara av sådan art. Kungl. Maj:t bestämmer vilka läkemedel som vid varje sådan sjukdom får utlämnas kostnadsfritt. Förteckning över sjukdomar, vid vilka läkemedel tillhandahålls kostnadsfritt, samt de kostnadsfria läkemedlen finns i *kungörelsen den 4 juni 1954 med förteckning över kostnadsfria läkemedel*.

Rätt till prisnedsatta läkemedel tillkommer den som omfattas av sjukförsäkring enligt lagen om allmän försäkring eller här i riket är i allmän eller enskild tjänst. Vid inköp av läkemedel, som förskrivits av läkare eller tandläkare, sätts det fastställda priset för läkemedlet ned med hälften av det belopp, varmed priset överstiger det s. k. karensbeloppet fem kr. och hela det belopp, varmed priset överstiger tjugofem kronor. Karensbeloppet är anknutet till varje expeditionstillfälle.

Läkemedelsförmåner utgår inte till personer, som åtnjuter sjukhusvård enligt lagen om allmän försäkring.

Historik

Genom *proposition nr 312 år 1946* framlades förslag till lag om allmän sjukförsäkring. I propositionen behandlades även frågan om lämpligaste systemet för läkemedelsrabatteringen. Härvidlag anförde *föredragande departementschefen* bl. a.

Förslaget att utbryta läkemedlen ur försäkringen innebär att apoteken skulle expediera recept, avseende läkemedel för vissa kvalificerade sjukdomar, gratis och recept å andra läkemedel mot halva kostnaden. Apoteken skulle därefter äga att av statsmedel återfå sina ifrågavarande utlägg. Jämväl detta förslag erbjuder betydande administrativa fördelar. De enskilda skulle icke behöva förskottera kostnaden respektive rabatten och sluppe alltså besväret att återkräva dessa utlägg av sjukkassan. Och sjukkassorna befriades från bestyret att taga befattning med sammanlagt omkring 10 miljoner recept om året. I stället skulle utbetalningen till apoteken handhavas centralt, därvid granskningen av apotekens räkningar kunde verkställas med anlitan av erforderlig sakkunskap på ett i allo rationellt och arbetsbesparande sätt. Detta förslag har hälsats med tillfredsställelse i så gott som samtliga däröver avgivna remissyttranden. Endast ett par remissinstanser ha rest invändningar av principiell natur emot förslaget, i det de anmärkt att man, om det genomfördes, skulle förlora den överblick över den enskildes läkemedelskonsumtion som erhöles hos sjukkassan och varigenom denna sattes i stånd att ingripa i sådana fall då uppenbart läkemedelsmissbruk föreläge. Gentemot det sålunda anförda vill jag allenast anmärka att läkemedelsmissbruk, som skulle kunna föranleda ingripande från sjukkassornas sida, torde vara relativt sällsynta.

Riksdagen godkände de sålunda angivna riktlinjerna i läkemedelsfrågan.

Systemet för tillhandahållande av läkemedelsförmånen bibehölls oförändrat då den allmänna sjukförsäkringen, delvis reviderad, genomfördes. Vissa jämkningar, innebärande en anknytning till sjukförsäkringen i finansiellt hänseende, beslöts dock i detta sammanhang.

Sedan en särskilt tillkallad utredningsman överlämnat förslag rörande den närmare utformningen av läkemedelsreformen, framlade Kungl. Maj:ts proposition (nr 163) härom till 1954 års riksdag. Enligt detta förslag skulle förmånen endast avse fria eller rabatterade läkemedel, som mot läkarrecept utlämnades på apotek. Föredragande departementschefen godtog i huvudsak det av utredningsmannen framlagda förslaget, dock ansåg departementschefen — i motsats till utredningsmannen — att förmånerna av kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel inte borde ges karaktär av en försäkringsförmån. Riksdagen godtog det i propositionen framlagda förslaget och den 4 juni 1954 utfärdades förordningen angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel.

Vid 1956 års riksdag väcktes *motioner* som syftade till att möjliggöra läkarvårdsersättning inom sjukförsäkringen i vissa fall av förebyggande vård. I motionerna framställdes därjämte yrkande om sådan ändring i den dåvarande sjukförsäkringslagen, att kostnad för ympämne eller annat läkemedel som användes vid visst slag av förebyggande vård fick inkluderas i läkarvårdsersättningen. I remissyttrande över motionen framhöll riksförsäkringsanstalten att ersättning för läkemedelskostnad överhuvud ej utgavs enligt sjukförsäkringslagen. Enligt anstaltens mening borde motionsförslaget såsom främmande för lagens allmänna konstruktion ej genomföras. I sitt av riksdagen godkända *utlåtande 1956: 42* anförde *andra lagutskottet* att det syntes vara förenat med betydande administrativa och andra praktiska olägenheter att under sjukförsäkringen införa endast det begränsade område av den förebyggande vården som aktualiserats i motionerna.

Motionen

Motionärerna vänder sig mot att ersättning för läkemedelskostnad ej kan utgå till patienter som vid akut sjukdomstillstånd får läkemedelsbehandling på läkares mottagning eller i samband med läkares hembesök. Motionärerna, som inte anser det lämpligt att ändra på det nuvarande generella systemet för läkemedelsförmånens tillhandahållande, föreslår att 2 kap. 2 § lagen om allmän försäkring ändras så att kostnad för läkemedel som vid akuta sjukdomsfall tillhandahålles av läkare inräknas i utgifterna för läkarvården.

Remissyttranden

Socialstyrelsen finner det inte f. n. påkallat med en sådan lagändring som avses i motionen. Styrelsen anför bl. a. följande:

Socialstyrelsen ställer sig tveksam till huruvida frågan om ersättning för läkemedelskostnader vid akuta sjukdomsfall är ett problem av sådan storleksordning, att det motiverar en ändring i gällande lagstiftning. Motionärerna har som exempel på fall av akutbehandling nämnt bl. a. när patient behandlas med serum mot ormbett eller med morfin, när detta är

nödvändigt. I övervägande antalet fall av akut sjukdom, då läkare själver patient läkemedel, torde det röra sig om läkemedel, som betingar ett så lågt pris, att rabatt ej skulle utgå. Såsom exempel kan nämnas en dagsdos penicillin eller en engångsdos smärtstillande eller stimulerande medel. Serum mot ormbett är något dyrare. Det är emellertid endast i undantagsfall som bitt av vår svenska huggorm kräver medikamentell terapi. Skulle så vara fallet, ifrågasättes numera starkt ändamålsenligheten av serumterapi. I stället rekommenderas andra behandlingsprinciper.

En lagändring enligt motionärernas förslag förutsätter vidare, att begreppet »akut sjukdomsfall» kan definieras, vilket torde möta svårigheter.

Riksförsäkringsverket avstyrker bifall till motionen. Verket framhåller att motionärernas förslag innebär att ersättning för läkemedel skulle lämnas enligt olika normer beroende på om läkemedlet inköptes på apotek eller utlämnades av läkare. En ordning som medför att ersättningarna för läkemedel som används i öppen vård blir olika beroende på sättet för läkemedlens anskaffande framstår enligt verket som olämplig. Fortsättningsvis anför verket följande:

En annan möjlighet är att i AFL införa en särskild bestämmelse om att försäkringskassa skall lämna ersättning motsvarande läkemedelsrabatten för läkemedel som utlämnas av läkare i öppen vård. Även en sådan åtgärd skulle innebära ett komplicerande av sjukförsäkringen vilket — som framgår av det följande — inte är motiverat av problemets storlek.

I fråga om dyrare läkemedel som skall injiceras av läkare i öppen vård torde det vara vanligt att läkemedlet av patienten inköpes på apotek enligt recept och medföres till läkarens mottagning. De i motionen berörda läkemedlen är relativt prishilliga. En undersökning, som verkställdes inom en allmän försäkringskassa och som omfattade 8 275 läkarvårdskvitton, visar att bland dessa fanns endast 55 kvitton på vilka redovisats kostnad — sammanlagt 248 kronor eller i genomsnitt mindre än fem kronor per kvitto — under rubriken »Övriga kostnader», vari bl. a. ingår läkemedel. Även om detta material är för litet för att därav dra generella slutsatser pekar det på att läkemedel endast i mindre omfattning tillhandahålles av läkare och att i de fall så sker kostnaden är tämligen ringa. Erfarenheterna från andra försäkringskassor som tillfrågats synes även tala härför.

Enligt riksförsäkringsverkets mening är problemet inte av den storleken att det motiverar införande av komplicerande bestämmelser inom sjukförsäkringen. Det kan heller inte anses önskvärt att läkarna i större utsträckning än hittills övertar apotekens uppgift att tillhandahålla läkemedel.

Utskottet

Inom den allmänna sjukförsäkringen utges ersättning för utgifter för läkarvård. Såsom sådana utgifter räknas kostnad för läkararvode, förbandsmaterial, läkarens resa och läkarintyg för utfående av sjukpenning. Däremot inräknas inte kostnad för läkemedel som tillhandahålles av läkare. Av den ersättningsberättigades kostnader ersätts tre fjärdedelar, dock högst tre fjärdedelar av belopp som anges i en av Kungl. Maj:t fastställd återbärings-taxa. Läkemedelsförmånen åter är på visst sätt anknuten till den allmänna

försäkringen men regleras särskilt i förordningen angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel. Kostnadsfria läkemedel kan fås vid vissa långvariga och allvarliga sjukdomar. I övrigt rabatteras priset på läkemedel så att den, som är försäkrad enligt lagen om allmän försäkring, inte behöver betala mer än högst 15 kronor vid varje inköp av samtidigt förskrivna läkemedel. Kostnadsfriheten och prisnedsättningen gäller läkemedel, som efter ordination av läkare eller tandläkare tillhandahålles på apotek.

Motionärerna vänder sig mot att ersättning inte kan utgå för läkemedel, som tillhandahålles av läkare i öppen vård vid akuta sjukdomstillstånd. I motionen föreslås att sådan ändring vidtas i lagen om allmän försäkring att läkemedelskostnad i nyss angivna fall inbegripes i utgifterna för läkarvården.

Över motionerna har socialstyrelsen och riksförsäkringsverket avgivit remissyttranden.

Riksförsäkringsverket har påpekat att ett genomförande av motionsförslaget skulle innebära att sjukförsäkringen komplicerades. Enligt utskottets mening ter sig detta mot bakgrund av pågående strävanden mot förenkling på förevarande område som betänkligt. En annan mindre lämplig konsekvens av motionsförslaget är att ersättningen för läkemedel som används i öppen vård skulle bli olika beroende på sättet för läkemedels anskaffande. Av remissvaren synes dessutom framgå att det endast sällan förekommer att läkemedel, som drar någon betydande kostnad, tillhandahålles av läkare i öppen vård.

Med hänsyn till det anförda kan utskottet inte biträda motionsyrkandet. Utskottet får därför hemställa,

att förevarande motion, II: 185, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 5 november 1968

På andra lagutskottets vägnar:

JOHN R. ANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: fru Carlqvist (s), herr Lars Larsson (s), fru Hamrin-Thorell (fp), herrar Dahlberg (s), Högström (s)*, Blomquist (h), fru Elvy Olsson (cp)* och herr Blom (fp)*;

från andra kammaren: herrar Anderson i Sundsvall (fp), Rimmerfors (fp), fru Ekendahl (s), fröken Wetterström (h), fröken Sandell (s), herrar Fredriksson (s), Gomér (cp) och fru Svensson (s).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av fru *Svensson* (s), som ansett,

a) att det avsnitt i utskottets yttrande som börjar på s. 5 med orden »Över motionerna» och slutar med orden »inte biträda motionsyrkandet» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Såsom framhålles i motionen framstår det som en inkonsekvens, att den som drabbas av en akut sjukdom, som kräver omedelbar läkemedelsbehandling hos läkare, inte kan få någon del av läkemedelskostnaden ersatt genom sjukförsäkringen, medan däremot den som har möjlighet att anskaffa läkemedel mot recept på apotek får ersättning för en väsentlig del av kostnaden. De komplikationer av administrativ art som kan uppstå om man genomför motionsförslaget är enligt utskottets mening inte så betydande, att de bör hindra att ifrågavarande problem löses. På grund av det anförda tillstyrker utskottet motionsyrkandet.»

b) att utskottet bort hemställa,

»att riksdagen med bifall till förevarande motion, II: 185, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag till sådan ändring i lagen om allmän försäkring, att i utgifter för läkarvård även inräknas kostnader för medicin vid akuta sjukdomsfall.»